

Kainuun maakuntaohjelma 2026–2029

LUONNOS

Mhall 8.9.2025

KAINUUN LIITTO

Sisällys

Kainuun tilannekuva	3
Kainuun maakuntaohjelman 2026–2029 arvot	4
Kainuu 2045 -visio	5
Kainuun kriittiset menestystekijät	6
Maakuntaohjelman tavoitteet ja toimenpiteet	7
Osaava ja ilmastoviisas kestävä kasvun ja kansainvälistymisen Kainuu	7
Osaaminen	7
Osaava työvoima	9
Elinkeinot	10
Kainuun kärkitoimialat	11
Matkailu	11
Teknologiateollisuus	11
Biotalous	12
Kaivannaisala ja kemianteollisuus	13
Kainuun älykäs erikoistuminen	14
Puhdas ja oikeudenmukainen siirtymä	17
Turvallinen, saavutettava ja vetomainen Kainuu	18
Kokonaisuusturvallisuus ja geopolitiikka	18
Saavutettavuus	19
Aluerakenne ja monipaikkaisuus	21
Positiivinen maakuntakuva	22
Hyvinvoiva ja tasa-arvoinen Kainuu	23
Hyvinvointi ja liikunta	23
Kulttuuri ja luovat alat	24
Tasa-arvoinen aluekehittäminen	25
Läpileikkaavat teemat	27
Alueellinen, kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö	27
Maaseutu	28
Maakuntaohjelman vaikuttavuus ja seuranta	29
Kainuun maakuntaohjelman 2021–2025 ulkoinen arviointi	30

Kainuun tilannekuva

Tulomuutto Kainuuseen on kasvanut ja Kainuusta on tullut muuttovoittomaakunta. Useimmat Kainuun kunnista ovat saaneet muuttovoittoa, joka johtuu ennen kaikkea maahanmuutosta. Muuttovoiton määrä ei ole riittänyt kääntämään väestökehityksen suuntaa ikärakenteesta johtuvan syntyvyyttä korkeamman kuolleisuuden vuoksi. Monipaikkaisuus ja kasvavat matkailijamäärät ovat kuitenkin lieventäneet vähenevän pysyvän asutuksen haitallisia vaikutuksia. Kainuu on kansainvälistynyt: maahanmuuttajataustaisten asukkaiden, kansainvälisten osaajien, opiskelijoiden, investointien ja kansainvälisten matkailijoiden määrä on kasvanut.

Kainuussa aluetalouden kasvuvauhti on ollut kaikista maakunnista nopeinta kymmenen vuoden ajan. Kainuun aluetalous on kasvanut erityisesti kärkitoimialojen (kaivannaisala ja kemianteollisuus, teknologiateollisuus, matkailu ja biotalous) vetämänä. Toimialojen laaja-alaisuus on tuonut vahvaa ja kriisinkestävää kasvua. Viimeisimpänä datakeskustoimiala on kehittynyt voimakkaasti. Myös vihreän siirtymän energiainvestointeja on toteutunut ja tulossa paljon. Kasvava aluetalous ja uudet investoinnit samanaikaisten yrittäjien ja julkisen sektorin työntekijöiden suurien eläköitysmäärien kanssa ovat lisänneet osaajatarvetta.

Uusiutuvan energian saatavuus, Kainuun saavutettavuus ja osaava työvoima ovat avaintekijöitä investointien realisoitumiselle ja aluetalouden kasvun jatkumiselle. Samalla on huomioitava elinkeinojen kestävä kasvu ja ympäristövastuullisuus sekä ilmastonmuutokseen sopeutuminen sekä vähähiiliseen kiertotalouteen siirtyminen.

Kainuussa on positiiviset näkymät. Elinvoimaisuus on vahvistunut ja on yhä vahvistumassa. Alueen sisäinen polarisaatio sekä Kehys-Kainuun ja raja-alueiden heikot tulevaisuuden näkymät ovat kuitenkin huolenaiheina. Autioituva ja asumaton itäraja on myös turvallisuusriski.

Tutustu Kainuun tilanne- ja kehityskuvaan tarkemmin täällä: [Kainuun-tilanne-ja-kehityskuva keväällä 2025 \(pdf\)](#)

Kainuun maakuntaohjelman 2026–2029 arvot

Seuraavia arvoja noudatetaan Kainuun kehittämisessä. Toimenpiteet eivät saa olla ristiriidassa näiden arvojen kanssa.

Positiivisuus

Positiivisuus on Kainuun arvostamista sekä alueen monipuolisten vahvuuksien ja mahdollisuuksien tiedostamista ja niistä kertomista. Nykyhetkeä ja tulevaisuutta arvioidaan positiivisesti vahvuuksien ja mahdollisuuksien kautta. Positiivisuus on myös toisten kannustamista ja onnistumisten hyväksymistä sekä kanssaihminen tukemista ja auttamista silloin, kun he apua ja tukea tarvitsevat.

Koko Kainuun huomioiminen

Kainuuta kehitetään kokonaisuutena, huomioidaan kaikki Kainuun kunnat tasapuolisesti päätöksenteossa, tuetaan niiden mahdollisuuksien optimointia sekä kannustetaan ja mahdollistetaan toimijoita Kainuun elinvoimaisuutta vahvistamaan yhteistyöhön. Maakunnan kärkihankkeita edistetään yhteistyössä ja kehitetään toimintamalleja, joiden kautta koko maakunta voi mahdollisimman laajasti niistä hyötyä. Kainuu rakentuu merkitysyhteisöistä, joissa on vapaus ja mahdollisuudet elää merkityksellistä elämää. Merkityshierarkia ulottuu paikallisesta maakunnalliseen tasoon ja muodostuu hyvinvoivista asukkaista ja perheistä sekä elinvoimaisista työpaikoista ja opiskelutarjonnasta, yrityksistä, julkisesta sektorista, kunnista ja järjestöistä. Näiden kaikkien mahdollisuuksia merkityksellisen elämän rakentajina koko Kainuun alueella vahvistetaan maakunnallisella yhteistyöllä.

Yhdenvertaisuus

Kainuulaiset suhtautuvat yhteistyöhaluisesti ja avoimesti muihin kulttuureihin ja kansallisiin sekä yleensä erilaisuuteen. Kainuulaisiin merkitysyhteisöihin on helppo tulla ja kiinnittyä. Kaikki tuntevat itsensä tervetulleiksi ja olonsa turvalliseksi. Omista mielipiteistä poikkeavat mielipiteet hyväksytään ja ollaan valmiita avoimeen ja toisten näkemyksiä kunnioittavaan keskusteluun. Kainuu tarvitsee kansainvälisyyttä: asukkaita, matkailijoita, työntekijöitä, opiskelijoita, asiantuntijoita ja investointeja ulkomailta. Yhdenvertaisuus edistää kestävää kansainvälisyyttä, kotoutumista ja tulijoiden integroitumista Kainuuseen. Onnistunut kansainvälistyminen tuottaa taloudellista lisäarvoa sekä tukee kansalaisten hyvinvointia.

Kestävä kehitys

Kehityksen kestävyys varmistaminen tarkoittaa, että toiminta, valinnat ja päätökset Kainuussa suunnitellaan ja toteutetaan niin, että ne lisäävät nykyisten ja tulevien sukupolvien sekä ihmisten ja luonnon hyvinvointia ja elämisen mahdollisuuksia. Kestävä kehitys jaetaan ekologiseen, sosiaaliseen, kulttuuriseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Kainuun kehittämistoiminnassa tämän päivän valinnat eivät saa johtaa peruuttamattomasti tulevaisuuden mahdollisuuksia kaventaviin muutoksiin näissä ulottuvuuksissa. Kestävän kehityksen turvaaminen on myös kokonaisturvallisuudesta huolehtimista.

Kainuu 2045 -visio

Seuraava visio tiivistää asiat, joita Kainuussa halutaan nyt ja tulevaisuudessa vahvistaa ja asiat, jotka halutaan saavuttaa. Maakuntaohjelman toimenpiteillä visiota kohden mennään vuodet 2026–2029.

”Innovatiivisessa muuttovoiton ja monipaikkaisuuden Kainuussa on vapaus ja mahdollisuudet luonnonläheiseen merkitykselliseen elämään”

Kainuu 2045 on hyvinvoiva, moderni, innovatiivinen ja elinvoimainen maakunta, haluttu asumisen, työnteon, opiskelun, investointien ja vapaa-ajan vieton paikka. Kainuulaisessa vapaudessa yhdistyvät ainutlaatuiselle tavalla puhdas pohjoinen luonto: järvet, joet, jylhät vaarat ja erämaat monipuolisiin ja helposti saavutettaviin palveluihin, vetovoimaisiin opiskelu- ja työpaikkoihin, elinvoimaiseen järjestötoimintaan sekä moderniin innovatiivisuuteen. Kainuussa on osaamista, yhteistyökykyä ja tahtoa edelläkävijyyteen sekä älykkäisiin ja rohkeisiin ratkaisuihin. Kainuussa, vapauden valtakunnassa, on vapaus elää omannäköistä merkityksellistä elämää. Ihmisten erilaisuus ja yhdenvertaisuus ovat innovatiivisuuden ja luovuuden mahdollistavia voimavaroja, joita Kainuussa tuetaan.

Kainuulaiset arvot, positiivisuus, koko Kainuun huomioiminen, yhdenvertaisuus ja kestävä kehitys ovat vision ytimessä. Arvojen noudattaminen on vision saavuttamisen ehdoton edellytys

E2 tutkimuslaitoksen vuonna 2025 koordinoiman nuorten kuulemisprosessin tulosten mukaan kainuulaiset nuoret korostavat Kainuun turvallisuutta, luonnonläheisyyttä ja rauhallisuutta. He arvostavat tiiviitä yhteisöjä, mutta toisaalta kokevat, että pienillä paikkakunnilla kaikki tuntevat toisensa, mikä voi olla sekä hyvä että huono asia. Nuoret haluavat, että Kainuu on paikka, jossa heidän äänensä kuuluu ja jossa he voivat olla oma itsensä.

Kainuun kriittiset menestystekijät

Väestökehitys ja väestön hyvinvointi

- Veto- ja pitovoiman vahvistaminen, muuttovoiton saaminen, kestävä ja kasvava maahanmuutto.
- Älykäs sopeutuminen vähenevään ja ikääntyvään väestökehitykseen, kestävät ratkaisut ja kuntien välisen yhteistyön lisääminen väestön ikääntymisen myötä muuttuviin ja kasvaviin palvelutarpeisiin.
- Väestön hyvinvoinnin vahvistaminen ja hyvinvointierojen pienentäminen.
- Elinvoimaiset ja saavutettavat kulttuuri- ja liikuntapalvelut sekä -olosuhteet koko Kainuussa sekä kulttuurin ja liikunnan integroiminen koulutus-, TKI- ja yritystoimintaan sekä Kainuun veto- ja pitovoiman vahvistamiseen.
- Matkailun, vapaa-ajan asumisen ja monipaikkaisuuden voimakas ja kestävä kasvu.

Aluetalouden kestävä kasvu ja muutoskestävyys

- Osaaminen ja koulutus sekä osaavan työvoiman riittävyyden ennakoiva turvaaminen.
- Digitalisaation ja tekoälyn kestävä hyödyntäminen sekä datakeskustoimiala ja datatalous Kainuun vahvuuksina.
- Monipuolinen ja resilientti kärkitoimiala- ja elinkeino- sekä palvelurakenne.
- Kainuun luonnonvarojen kestävä elinkeinollinen hyödyntäminen (uusiutuva energia, biotalous, kaivannaisala ja EU:n suvereniteettitavoitteiden maksimaalinen hyödyntäminen) ja erityisesti niihin perustuva vahva kiertotalous.
- Jalostusasteen ja työntuottavuuden nostaminen kaikilla aloilla.
- Elinvoimaiset, kestävästi kasvavat ja osaamistaan vahvistavat yritykset (uudet ja olemassa olevat yritykset mkl. omistajanvaihdokset) sekä vientiyritysten ja viennin arvonlisän kasvattaminen sekä elinvoimainen järjestösektori.
- Investointien saaminen sekä erityistoimenpiteet lainoituksen vauhdittamiseen ja yritysrahoituksen varmistamiseen koko Kainuussa.

Saavutettavuus

- Maakunnan sisäinen ja ulkoinen sekä tietoliikenteellinen saavutettavuus; tarpeita vastaava sähkö- ja energiansiirron infrastruktuuri.

Puhdas ja oikeudenmukainen siirtymä

- Ilmastonmuutos (hillintä ja sopeutuminen) sekä luonnon monimuotoisuus: elinkeinojen kestävä kasvu ja ympäristövastuullisuus sekä ilmastonmuutokseen sopeutuminen sekä vähähiiliseen kiertotalouteen siirtyminen.
- Puhtaan siirtymän elinkeinollisten mahdollisuuksien hyödyntäminen.

Kainuun aluekehittämisen edellytysten ja resurssien vahvistaminen

- Kansallisen ja EU:n aluekehitys- sekä infra- ja muun valtion budjettirahoituksen turvaaminen Kainuuseen sekä vaikuttava hyödyntäminen ja rahoituksellisen osaamisen vahvistaminen.
- Kokonaisturvallisuus ja huoltovarmuus, Kainuun sisäisen polarisaation tasoittaminen ja raja-alueiden elinvoiman vahvistaminen, NATO jäsenyyden hyötyjen maksimointi.
- Päätösvalta omissa käsissä – hyvinvointialueen, maakunnan ja kuntien aseman ja toimintaedellytysten turvaaminen.

Maakuntaohjelman tavoitteet ja toimenpiteet

Kainuun maakuntaohjelma 2026–2029 jakaantuu kolmeen tavoitteelliseen kehittämisteemaan sekä niitä toteuttaviin tavoitteisiin ja toimenpidekokonaisuuksiin, joita toteuttamalla maakuntaa kehitetään kohti Kainuu 2045 visiota.

Osaava ja ilmastoviisas kestävä kasvun ja kansainvälistymisen Kainuu

Innovatiivisuuden ja osaamisen avulla Kainuu luo kestävä ja ilmastoviisasta kasvua, jonka onnistumisen keskeisiä moottoreita on vireä yritystoiminta sekä sitä tukeva ja uutta luova koulutus- ja tutkimus- ja innovaatiotoiminta. Kainuussa ollaan aloitteellisia ja halutaan pitää kehityksen avaimet omissa käsissä. Tämän luvun toimenpiteillä kehitetään osaamista, osaavaa työvoimaa, elinkeinoja sekä puhdasta ja oikeudenmukaista siirtymää. Kansainvälistymisellä on kaikissa teemoissa merkittävä rooli. Onnistunut kansainvälistyminen on kestävä kasvun edellytys.

Osaaminen

Strateginen tavoite 2029

Kainuun koulutustarjonta sekä koulutusten toteuttamistavat ja -yhteistyö kehittyvät ja monipuolistuvat niin, että alueella annettavalla tutkinto- ja täydennyskoulutuksella sekä jatkuvan elinikäisen oppimisen mahdollistavilla ratkaisuilla vastataan ennakoivasti Kainuun työelämän tarpeisiin sekä turvataan ja kehitetään koulutuspalveluja koko Kainuun alueella. Kainuussa toimivilla toisen ja korkea-asteen ja vapaan sivistystyön laadukkaiden koulutuspalvelujen tuottajilla on vahva kansallinen ja kansainvälinen asema ja rooli. Kainuussa on vetovoimainen ja kansainvälinen perusopetuksesta yliopistokoulutukseen ulottuva koulutuspolku, joka houkuttelee koti- ja ulkomaisia opiskelijoita oppimaan, työskentelemään ja asumaan Kainuuseen. Kainuuseen on saatu vuoteen 2025 verrattuna lisää pysyvää yliopistollista perustutkintokoulutusta. Kainuulaisten koulutustaso ja korkeakoulutettujen osuus väestössä ovat selkeästi korkeammalla kuin vuonna 2025.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

- **Oppilaitosten ja yritysten yhteistyön tehostaminen**
Tehostetaan Kainuun oppi- ja tutkimuslaitosten sekä yritysten ja julkisen sektorin työnantajien yhteistyötä, joka tuottaa osaamista, työvoimaa, innovaatioita ja liiketoiminnan kasvua. Nostetaan työn tuottavuutta, tuotannon jalostusastetta sekä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan osuutta BKT:stä.
- **Koulutustarjonnan ja vetovoiman vahvistaminen**
Vahvistetaan Kainuun koulutustarjontaa ja koulutuksen vetovoimaa työnantajien, koulutuksen tarjoajien ja julkisen sektorin yhteistyönä. Lisätään työvoimatarpeeltaan suurten toimialojen maineyötä ja vetovoimaa opiskelu- ja työskentelyaloina.
- **Digitalisaation hyödyntäminen koulutuksessa**
Hyödynnetään digitalisaatiota vahvistamaan Kainuun koulutuspolkua (perusopetus, lukiot, ammatillinen koulutus, ammattikorkea- ja yliopistokoulutus sekä vapaa

sivistystyö). Tuotetaan pieneneville ikäluokille koulutuspalveluja älykkäillä ratkaisulla yhteistyössä, turvaten koulutuksen saatavuus ja toimintaedellytykset koko Kainuussa. Luodaan uusia koulutuspalveluja digitalisaation avulla.

- **Puhtaan ja digitaalisen siirtymän koulutustarpeiden huomioiminen**

Ennakoidaan puhtaan ja digitaalisen siirtymän osaamistarpeet ja luodaan tarpeita vastaavaa koulutusta Kainuuseen. Laaditaan Kainuun tekoälystrategia.

- **Yliopistollisen perustutkintokoulutuksen järjestäminen**

Organisoidaan Kainuuseen uutta pysyvää yliopistollista perustutkintokoulutusta, jossa on vuosittainen sisäänotto.

- **Kansainvälisen ja englanninkielisen koulutustarjonnan lisääminen**

Lisätään kansainvälistä ja englanninkielistä koulutustarjontaa sekä ulkomaisten oppilaiden ja opiskelijoiden määrää Kainuussa kaikille koulutusasteille.

E2: Alueen nuoret toivovat alueelle enemmän koulutusmahdollisuuksia, erityisesti kolmannen asteen koulutusta ja mahdollisuutta suorittaa yliopistotason opintoja Kainuusta käsin. Koulutuksen kehittämisessä nuoret korostavat virtuaalikorkeakoulun tai (etä- ja lähiopetuksen yhdistävän) hybridimallin hyötyjä, jotka voisivat houkutella nuoria jäämään alueelle.

Osaava työvoima

Strateginen tavoite 2029

Kainuu saa osaavaa työvoimaa työmarkkinoiden tarpeiden mukaisesti. Digitalisaatiota hyödyntäen onnistutaan vähentämään työvoiman tarvetta. Kainuu on positiivisesti erottuva ja vetovoimainen etätönn tekemisen maakunta. Yksikään teollinen tai palvelualan investointi ei ole jäänyt toteutumatta työvoimapulan takia ja peruspalvelut on pystytty turvaamaan Kainuussa. Yritysten omistajanvaihdokset onnistuvat ja elinkelpoisten yritysten liiketoiminta jatkuu ja kasvaa.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

- **Kainuun veto- ja pitovoiman vahvistaminen**

Vahvistetaan Kainuun veto- ja pitovoimaa työteon, asumisen ja opiskelun alueena. Laajennetaan ja modernisoidaan Kainuun vuokra- ja omistusasuntotarjontaa alueen vahvuuksia (kuten maaseutu- ja kaupunkiasuminen sekä rakentaminen vesistöjen ääreen) hyödyntäen.

- **Rekrytoinnit ja työvoiman saannin varmistaminen**

Vahvistetaan rekrytointiosaamista ja rekrytointien tuloksellisuutta. Tuetaan uusien muuttajien ja osaajien integroitumista yhteisöihin. Edistetään yhteisöllisyyttä ja osallisuutta Kainuussa.

- **Kansainvälisten rekrytointien ja maahanmuuton tukeminen**

Lisätään eettisesti ja vastuullisesti kansainvälisiä rekrytointeja ja työperäistä maahanmuuttoa Kainuuseen. Lisätään kansainvälisten (kv) opiskelijoiden määrää ja tehostetaan heidän kestävää integroitumistaan työelämään ja yhteisöihin, esim. laatimalla ja toteuttamalla Kainuun kv-opiskelijoiden sitouttamisstrategia. Integroidaan kausi- ja vuokratyöntekijöitä sekä maahanmuuttajia työntekijöiksi ja asukkaiksi Kainuuseen.

- **Yritysten omistajanvaihdosten ja kasvun tukeminen**

Kehitetään yritysten omistajanvaihdoksia ja maatilojen sukupolvenvaihdoksia. Tuetaan elinkelpoisten yritysten liiketoiminnan jatkumista ja kestävää kasvua.

- **Koulutuksen ja työmarkkinoiden kehittäminen**

Koulutetaan alueen työmarkkinoiden tarvitsemia osaajia. Kehitetään veto- ja pitovoimaisia koulutuspalveluja. Kasvatetaan Kainuuseen työllistyvien osuutta valmistuneista.

- **Etätönn ja -opiskelun olosuhteiden parantaminen**

Kehitetään etätönn ja -opiskelun tekemisen olosuhteita ja vetovoimaa Kainuussa. Houkutellaan diginomadeja tekemään etätöitä Kainuussa.

E2: Nuoret näkevät etätönn ja kansainvälistymisen mahdollisuudet tärkeinä Kainuun kehittämisessä. Etätö nähdään mahdollisuutena houkutella uusia asukkaita ja tuoda elinvoimaa alueelle.

Strateginen tavoite 2029

Kainuun alue-BKT kasvaa koko maan kasvua nopeammin, vientiä harjoittavien kasvuyritysten määrä lisääntyy, viennin volyymi, tuotannon jalostusarvo, työn tuottavuus, tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot sekä yksityisen sektorin työpaikkojen määrä kasvavat vuosina 2026–2029 vuoden 2025 tilanteeseen verrattuna. Kainuun yksityinen (kaikki toimialat), julkinen ja kolmas sektori onnistuvat digitaalisessa ja puhtaassa siirtymässä. Siirtymä tuo uusia yrityksiä ja liiketoimintaa. Kainuun resilienssi (kyky toipua äkillisistä muutoksista) vahvistuu. Kainuuseen varmistuu vähintään miljardin euron arvoiset teolliset investoinnit vuosina 2026–2029.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

- Yrittäjyyden ja uusien yritysten tukeminen

Lisätään yrittäjähenkä ja yrittäjyyskasvatusta, uusyrityisperustantaa, tutkimus- kehittämis- ja innovaatiotoiminnasta (TKI) syntyvien yritysten ja uuden liiketoiminnan määrää, yrityskiihdyttämö- ja yrityshautomotoimintaa sekä olemassa olevien yritysten säilymistä, vientiä ja kasvua Kainuussa.

- Yrityspalvelujen ja kuntien yhteistyön vahvistaminen

Vahvistetaan ja uudistetaan yrityspalveluja kaikissa Kainuun kunnissa sekä kuntien yhteistyötä yritystoiminnan ja elinkeinojen kehittämisessä sekä investointien saamisessa. Kannustetaan kaikkia Kainuun yrityksiä tekemään englanninkieliset verkkosivut.

- Rahoituksen ja viestinnän kehittäminen

Parannetaan viestintää yrityksille rahoitusmahdollisuuksista, tehostetaan rahoituksen saamista Kainuussa yritysinvestointeihin, omistajanvaihdoksiin, uusiin aloittaviin yrityksiin. Perustetaan yritystoiminnan rahoittamiseen kasvu- ja riskirahasto Kainuuseen. Kehitetään erityisesti edunajamisen keinoin ratkaisuja kiinteistöjen ja käyttöomaisuuden vakuusarvojen vahvistamiseen sekä yritysten ja yksityisten lainansaannin lisäämiseen Kainuussa.

- Julkisten hankintojen ja kilpailutuksen kehittäminen

Tehdään Kainuusta maakunnista paras julkinen hankkija, jonka julkisen sektorin toimijat kilpailutuksilla ja julkisilla hankinnoilla tukevat optimaalisesti aluetalouden ja paikallisten yritysten liiketoiminnan ja osaamisen kasvua ja kestävä kehitystä. Vahvistetaan kainuulaisten yritysten ja julkisen sektorin kilpailutusosaamista.

- Investointien edistäminen ja kaavoituksen kehittäminen

Kehitetään ennakoivasti kuntien kaavoitusta ja maanhankintaa investointeja mahdollistavaksi (kaavoitettuja alueita investoreille tarjolle). Vakiinnutetaan investointien edistämisen optimaalinen yhteistyömalli sekä varmistetaan Kainuuseen teollisia ja palvelualan investointeja ja eri toimialojen vetureita. Kehitetään näiden ympärille alihankintayritysten sekä TKI-toiminnan ekosysteemejä ja integroidaan niitä osaksi kansallisia ja kansainvälisiä arvoketjuja.

- Koulutuksen ja yritysten yhteistyön vahvistaminen

Vahvistetaan koulutuksen ja yritysten yhteistyötä: Ennakoidaan koulutustarpeet

yhdessä yritysten kanssa ja hankitaan resursseja tarvittavien koulutusten järjestämiseen. Lisätään ennakointia tulevien kehittämistarpeiden tunnistamiseksi. Rakennetaan koulutuspolkuja yhteistyössä yritysten kanssa ja varmistetaan, että koulutettavat nuoret työllistyvät alueen yrityksiin.

E2: Nuoret kokevat, että nuorisotyöttömyyteen tulee löytää ratkaisuja ja että töitä tulisi olla tarjolla myös vähemmällä työtaustalla. Töitä pitäisi löytyä kaikille työtä haluaville nuorille. Nuoret katsovat tarvitsevänsä enemmän tietoa Kainuun elinkeinorakenteesta ja enemmän tietoa siitä, mille aloille voi työllistyä. Tieto auttaisi myös tekemään paremmin koulutusvalintoja, jotka johtavat työllistymiseen alueella.

Kainuun kärkitoimialat

Matkailu

Kainuuta matkailualueena luonnehtii ympärivuotisuus, vahvistuva kansainvälisyys, vastuullisuus sekä kestävä kasvu. Tarpeita vastaava saavutettavuus on elinvoimaisen matkailun edellytys. Tarkemmin Kainuun matkailun kehittämistä ohjaavat tavoitteet on linjattu maakunnallisessa matkailustrategiassa.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

- **Kainuun vetovoiman kehittäminen matkailukohteena**
Kainuun vetovoimaa matkailukohteena kehitetään tuotekehityksen ja markkinoinnin avulla luonnon, paikallisen kulttuurin, liikuntaosaamisen ja -olosuhteiden, tapahtumien sekä hyvän saavutettavuuden kautta. Kainuun yhteinen tapahtumastrategia ja yhteistyö lisäävät tapahtumien vetovoimaa, kansainvälisyyttä ja näkyvyyttä. Paikallisia ohjelmalveluita, uusia tapahtumia, matkailuinvestointeja sekä matkailun vastuullisuutta kehitetään sekä kulttuurin ja liikunnan roolia matkailussa vahvistetaan laajassa yhteistyössä yli kuntarajojen.
- **Matkailumarkkinoinnin kehittäminen**
Kehitetään koti- ja ulkomaan matkailumarkkinointia. Erityisesti panostetaan kansainväliseen markkinointiin, joka toteutetaan yhteisesti Arctic Lakeland brändillä. Kohderyhmät huomioiden kehitetään kainuulaisia palvelukonsepteja ja kiinnostavien kohteiden tarjoamista ja ostettavuutta digitaalisissa kanavissa.
- **Kansainvälisen kasvun tukeminen**
Yritysten ja muiden matkailutoimijoiden osaamista kansainväliseen kasvuun kehitetään. Työvoiman saatavuus varmistetaan koulutuksen ja elinkeinon yhteistyöllä. Matkailuelinkeinon kehittämisessä vahvistetaan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa ja yhteistyötä yritysten kanssa.

Teknologiaeteollisuus

Teknologiaeteollisuuteen Kainuussa luetaan kuuluvaksi metalli- sekä ICT- ja elektroniikkateollisuus sekä viime aikoina voimakkaasti kasvanut datakeskustoimiala ja

peliteollisuus. Koko alan tavoitteena yritysten kasvutavoitteen lisäksi on kehittää teknologiateollisuuden toimialojen vetovoimaa, tiivistää koulutuksen ja yritysten yhteistyötä yritysten osaamisen, uudistumisen ja uuden osaavan työvoiman saamiseksi sen eri toimialoille.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

- **Teknologiateollisuuden vetovoiman vahvistaminen**
Kainuun teknologiateollisuuden vetovoimaa investointikohteena, työpaikkana sekä opiskelun ja yritystoiminnan alana vahvistetaan kehittämällä toimialan koulutuksen, tutkimuksen ja työelämän laatua ja vetovoimaa sekä viestinnällä ja markkinoinnilla. Uudistamisen vahvimpina ajureina hyödynnetään digitaalista ja puhdasta siirtymää sekä puhtaita ratkaisuja.
- **Datakeskusinvestointien ja ekosysteemin kehittäminen**
Varmistetaan Kainuuseen uusia datakeskusinvestointeja ja vahvistetaan Kajaanin datakeskusekosysteemiä. Vahvistetaan Kainuun teknologiateollisuuden koulutuksen, tutkimuksen, yritysten, rahoituksen ja julkisen hallinnon ekosysteemiyhteistyötä, joilla lisätään toimialan tuomaa aluetaloudellista lisäarvoa.
- **Datatalouden kasvun tukeminen**
Kasvatetaan Kainuun datatalouden yritystoiminnan kannattavaa kasvua ja luodaan uusia datatalouden mahdollisuuksia eri toimialoille osana kansallista datatalouden kasvuohjelmaa.

Biotalous

Kainuun Biotalousen kärjet ovat:

- Metsäbiotalous (metsätalous, mekaaninen ja kemiallinen puunjalostus)
- Ruoan tuotanto (maatalous, luonnontuoteala ja kalatalous)
- Uusiutuva energia
- Uudet biotalouden innovaatiot

Kaikkiin näihin liittyy kiinteästi läpileikkaavana teemana kiertotalous.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

- **Metsäbiotalouden ja uusiutuvan energian kehittäminen**
Edistetään julkisen ja yksityisen rahoituksen saamista ja käyttöä metsäbiotalouden, ruoan tuotannon ja uusiutuvan energian sekä niihin liittyvän kiertotalouden tutkimus- ja innovaatiotoimintaan. Tavoitellaan erityisesti uusia biotalouden innovaatioita sekä niiden jalostamisen mahdollistavia investointeja ja yritystoimintaa Kainuuseen. Vahvistetaan tutkimuksen, koulutuksen, julkisen sektorin ja yritysten yhteistyötä.
- **Metsien monipuolinen käyttö ja puurakentaminen**
Vahvistetaan metsien monipuolista käyttöä ja varmistetaan eri käyttömuotojen yhteensovittaminen. Lisätään puurakentamista ja puutuoteteollisuutta sekä niiden jalostusastetta ja osaamista Kainuussa.
- **Ruoantuotannon toimintaedellytysten vahvistaminen**
Vahvistetaan ruoantuotannon (mukaan lukien maa- ja kalatalous, luonnontuoteala,

kasvihuone- ja konttiviljely sekä uudet innovatiiviset ruoantuotantotavat) toimintaedellytyksiä, kasvua, tuottavuutta, jatkuvuutta sekä alan TKI-toimintaa ja ilmasto- ja ympäristövastuullisuutta. Kehittämällä ruoantuotantoa vahvistetaan huoltovarmuutta Kainuussa.

Pitkällä aikavälillä erityisesti metsäbiotalouden ja uusiutuvan energian kehittämisen toimenpide mahdollistaa uusien työpaikkojen lisäämisen ja koulutuksen kehittämisen alueella. Toimenpiteillä huomioidaan maakunnan nuorten näkemykset maakunnan kehittämistarpeista.

Kaivannaisala ja kemianteollisuus

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

- **Kaivoshankkeiden investointien varmistaminen**

Varmistetaan uusien kaivoshankkeiden investoinnit ja niiden käynnistyminen, kun ympäristö- ja vastuullisuuskriteerit täyttyvät ja kaivosalueen kunnat haluavat kaivoksen. Vahvistetaan olemassa olevien Kainuun kaivosten vastuullisuutta. Parannetaan toimialan koulutuksen ja työpaikkojen vetovoimaa julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöllä.

- **Kaivannaisalan koulutuksen ja tutkimuksen kehittäminen**

Luodaan Kainuuseen elinvoimainen ja kansainvälisen kaivannaisalan koulutuksen, tutkimuksen, osaamisen sekä kaivosten ja niiden alihankintayritysten keskittymä. Kehitetään koulutusta (toinen aste, ammattikorkea- ja yliopistokoulutus), jonka avulla turvataan alan osaavan työvoiman riittävyys maakunnassa. Parannetaan kaivannaisalan tuotantoprosesseja sekä kiertotaloutta ja sivuvirtojen hyödyntämistä TKI-toiminnalla.

- **EU:n tavoitteiden hyödyntäminen**

Yritysten, julkisen hallinnon sekä tutkimusorganisaatioiden yhteistyöllä hyödynnetään maksimaalisesti EU:n puhtaan siirtymän, liikenteen ja yhteiskunnan sähköistymisen sekä EU:n suvereniteetin ja kriittisten mineraalien tavoitteet.

E2: Nuoret kaipaavat enemmän tietoa Kainuun elinkeinorakenteesta. He näkevät etätyön mahdollisuudet positiivisina. Matkailun ja liikenneyhteyksien kehittäminen nähdään tärkeänä. Nuoret arvostavat mahdollisuutta asua pienellä paikkakunnalla ja työskennellä toisella.

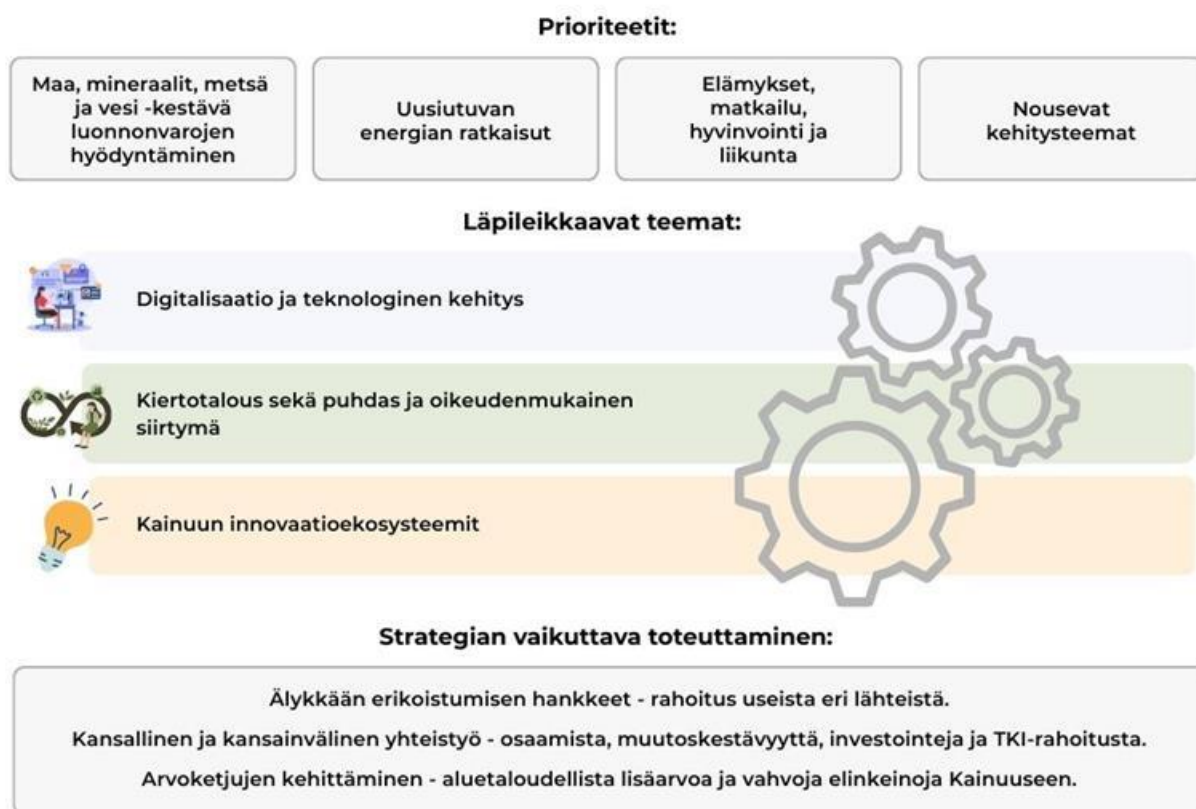
Kaivannaisteollisuus herättää nuorissa ristiriitaisia tunteita. He tunnistavat sen hyödyt, mutta eivät ole täysin vakuuttuneita sen kestävydestä. Kaivannaisteollisuuden lisäys tulisi tehdä kestäväällä tavalla, ympäristönäkökohdat huomioiden. Kestävän kehityksen merkitys korostuu keskusteluissa. Nuoret haluavat, että Kainuussa panostetaan kestävään kehitykseen ja ympäristön huomioimiseen.

Kainuun älykkäs erikoistuminen

Kainuun älykkään erikoistumisen strategia 2026–2029 on osa maakuntaohjelmaa. Strategian Kainuuseen kohdistuvat vaikuttavuustavoitteet ovat:

- vahvistaa TKI (tutkimus, kehitys, innovaatio) -toimintaa ja innovaatioekosysteemejä, osaamisen ja TKI-toimijoiden houkuttelemista ja juurruttamista Kainuuseen sekä kainuulaisten toimijoiden integroitumista tuotannon ja TKI-toiminnan arvoketjuihin
- lisätä työntuottavuutta, tuotanto- ja palveluprosessien tehokkuutta, yritysrakenteen modernisointia sekä Kainuun kilpailukykyä ja kokonaisturvallisuutta
- lisätä innovaatioiden kaupallistamista, uusien yritysten, liiketoiminnan ja työpaikkojen syntymistä sekä Kainuun kestävää kasvua

Kainuun älykkään erikoistumisen strategia 2026–2029

Kuva 1. Kainuun älykkään erikoistumisen strategian kokonaiskuva.

Kainuun älykkään erikoistumisen strategian prioriteetit

Seuraavassa on esitelty älykkään erikoistumisen strategian prioriteetit sekä läpileikkaavat teemat. Ne ohjaavat rahoituksen kohdentamista niin, että Kainuun älykkään erikoistumisen strategiaa toteuttavien hankkeiden tulee kohdentua vähintään yhteen prioriteettiin ja läpileikkaavaan teemaan (kuva 1).

Maa, mineraalit, metsä ja vesi -kestävä luonnonvarojen hyödyntäminen → perustuu korkeaan erikoistumiseen, osana kestävää liiketoimintaa panostetaan ympäristövaikutusten hallintaan ja kiertotalouden kehittämiseen

- Metsäbiotaloudessa painotetaan puupohjaisten tuotteiden kehittämistä, kestävää metsien käyttöä, puutuoteteollisuutta ja puurakentamista sekä kiertotalouden ratkaisuja
- Vesihuollon innovaatiot, ympäristöteknologiat ja kiertotalous, jotka tukevat myös vesistöjen suojelua
- Kestävän kaivostoiminnan kehittäminen: kaivosteollisuutta kehitetään osana edistynyttä teollista tuotantoa ja kiertotaloutta, jossa hyödynnetään automaatio- ja digiteknologioita

Uusiutuvan energian ratkaisut → Kestävämät energiaratkaisut perustuvat olosuhteisiin perustuvien uusiutuvien energialähteiden tehokkaampaan hyödyntämiseen

- Uusiutuvan energian kehittäminen
- Energian varastointi ja älykkäät järjestelmät
- Energia- ja tuotantoprosessien tehokkuusratkaisut, ylijäämälämmön hyödyntäminen

Elämykset, matkailu, hyvinvointi ja liikunta → kehittää innovatiivisia matkailupalveluja, erityisesti luontoon ja liikuntaan liittyviä; kehittää innovaatioita ja ratkaisuja, jotka edistävät urheilun ja liikunnan osaamista ja liiketoimintaa, aktiivista elämäntapaa sekä vahvistavat hyvinvointia, terveyttä ja ennalta ehkäisevää terveydenhuoltoa

- Hyvinvointimatkailu sekä luontoon ja kulttuuriin perustuvat matkailu- ja hyvinvointipalvelut
- Kehitetään matkailua ja muita toimialoja tai teemoja yhdistäviä palvelukonsepteja (esim. koulutus- tai teollisuusmatkailu) sekä matkailun digitaalisia palveluja ja alustoja
- Liikunta, urheilu ja liikuntateknologiat

Nousevat kehittämisteemat → perustuvat Kainuussa olevan liiketoiminnan vahvistumiseen tai ovat toimintaympäristön muutosten tai trendien aikaan saamia uusia nostoja; toimenpiteillä edistetään uusien yritysten syntymistä, nykyisten yritysten liiketoiminnan laajentumista sekä osaamisen, TKI-toimijoiden ja investointien saamista ja juurruttamista Kainuuseen

- Datatalous ja sen tuomat uudet integraatiot ja hyödyntämisen mahdollisuudet. Kehitetään Kainuun datatalouden ekosysteemiä ja datasta uutta liiketoimintaa
- Kriisi- ja pelastusteknologiat
- Puolustukseen, huoltovarmuuteen ja turvallisuuteen liittyvät erityisosaamiset, kaksoiskehittäminen ja -käyttö

Kainuun älykkään erikoistumisen strategian läpileikkaavat teemat

Digitalisaatio ja teknologinen kehitys → Älykkäät järjestelmät, automaatio ja tekoäly tukevat teollisuuden ja julkisten palveluiden kehitystä

- Mittausteknologia, peliteknologia
- Julkisten palveluiden ja yritysten digitalisaatio
- Älykkäät infrastruktuurit
- Tekoälyä, suurteholaskentaa, ja data-analytiikkaa hyödyntävät ratkaisut

Kiertotalous sekä puhdas ja oikeudenmukainen siirtymä → Uudet liiketoimintamallit tukemassa kestävästä kehityksestä, työllisyyttä, alueellista resilienssiä sekä ilmasto- ja luonnonmonimuotoisuuden tavoitteisiin pääsemistä

- Tuotteiden elinkaaren pidentäminen ja teollisten symbioosien vahvistaminen
- Päästöjen vähentäminen, luonnonmonimuotoisuus, ilmastoratkaisut ja yhteistyömallit
- Fossiilisten raaka-aineiden korvaaminen uusiutuvilla, tuotannon sivuvirroista ja jätteistä uusia tuotteita ja raaka-aineita

Kainuun innovaatioekosysteemit → vahvistetaan liiketoimintaympäristöä laajentamalla ja uudistamalla olemassa olevien yritysten liiketoimintaa ja luomalla uusia yrityksiä ja uutta liiketoimintaa. Lisätään toteutuneiden tai tulossa olevien julkisen ja yksityisen sektorin investointien aluetaloudellista lisäarvoa rakentamalla niiden ympärille TKI- ja yritystoiminnan ekosysteemejä Kainuuseen.

- TKI-väylä kaupallistamiseen – olemassa olevan ”parantelua” ja uuden ”löytämistä” teknologia ja palveluvalmiuksiin kasvuun panostamalla luodaan kestävää kasvua
- Data-keskusten, supertietokoneiden, terveydenhuollon, uusiutuvan energian tuotannon sekä teollisten tuotantolaitosten ympärille kehitetään TKI-toiminnan ekosysteemejä Kainuuseen
- Vahvistetaan Kainuun älykkään erikoistumisen prioriteettien eteenpäin viemistä kansainvälisen yhteistyön ja rahoituksen avulla

Arvoketjupohjainen lähestymistapa

Älykkään erikoistumisen lähtökohtana on edistää TKI-toimintaa, joka vahvistaa Kainuun aluetalouden kasvua. Elinkeinoja kehitetään arvoketjupohjaisen lähestymistavan kautta. Arvoketjujen vahvistaminen tarkoittaa koko liiketoiminta- ja innovaatioketjun kehittämistä – raaka-aineiden hankinnasta, tutkimuksesta ja TKI-toiminnasta aina tuotteiden kaupallistamiseen ja kansainväliseen kasvuun. Arvoketjupohjaista lähestymistapaa priorisoidaan älykkään erikoistumisen strategian toteutuksen rahoituksen kohdentamisessa, mutta se ei ole hankerahoituksen saamisen edellytys.

Keskeisiä kehitettäviä arvoketjuja ovat:

- Kaivosteollisuus ja kriittiset mineraalit
- Biotalous ja metsäsektori
- Datatalous, datakeskukset ja korkean teknologian palvelut
- Kotimainen ja kansainvälinen matkailu
- Puolustusteollisuus sekä siviili- ja puolustuskäyttöön soveltuvat (kaksoiskäyttö)teknologiat
- Liikunta ja urheilu sekä hyvinvointi ja ennaltaehkäisevä terveydenhuolto

Itä- ja Pohjois-Suomen älykkään erikoistumisen strategia 2024 -

Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntien liitot ovat laatineet yhteisen Itä- ja Pohjois-Suomen älykkään erikoistumisen strategian ([www linkki strategiaan](#)), jolla mahdollistetaan yli maakunnallinen yhteistyö ja tarpeen vaatiessa maakuntien yhteisten hankkeiden valmistelu ja rahoitushaut. Tavoitteena on vahvistaa Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntien välistä yhteistyötä sekä kansainvälistä yhteistyötä. Maakuntien yhteisiksi painopisteiksi on nostettu puhtaat ratkaisut, digitalisaation hyödyntäminen ja kestävä palvelutuotanto. Kainuun älykkään erikoistumisen painotukset tukevat Itä- ja Pohjois-Suomen tavoitteita.

Puhdas ja oikeudenmukainen siirtymä

Puhdas siirtymä merkitsee yhteiskunnan ekologista rakennemuutosta, joka muuttaa elinkeinoja, ihmisten kulutusvalintoja sekä muuta toimintaa ilmastoviisaaksi ja kestäväksi kehityksen mukaiseksi ja luo merkittävästi uutta kestäväksi elinkeinotoimintaa, yrityksiä ja työpaikkoja. Oikeudenmukainen siirtymä tarkoittaa, että ekologiset tavoitteet saavutetaan sosiaalisesti hyväksytyillä ja aidosti vaikuttavilla keinoilla. Kehitetään uusia, ympäristöystävällisiä toimintoja vanhojen tilalle ja samalla luodaan uusia toimeentulomahdollisuuksia niille, joihin muutos eniten vaikuttaa. Digitalisaation tehtävä on tukea puhdasta ja oikeudenmukaista siirtymää. Tekniikan ja digitalisaation avulla nopeutetaan ja tehostetaan puhdasta ja oikeudenmukaista siirtymää. Uudet ratkaisut edistävät kestäviä elinkeinoja, vientiä ja alueellista kehitystä.

Strateginen tavoite 2029

Kainuu säilyy hiilinieluna kestäväksi metsänhoidon ja suojelualueiden ansiosta, hyödyntäen metsiään monipuolisesti ja kestävästi. Kainuun päästöt vähentyvät ja paikallisten biopohjaiset tuotteet korvaavat fossiiliset. Kainuun luonnon monimuotoisuus, ilman ja vesistöjen hyvä tila ovat kainuulaisten hyvinvoinnin perusta. Metsät ovat aktiivisessa, kestävässä ja monipuolisessa käytössä huomioiden metsien elinvoimaisuus, monimuotoisuus ja sopeutumiskyky.

Kiertotalous on edennyt ja kierrätys on lisääntynyt ja maatalouden omavaraisuus on vahvistunut. Biokaasun tuotanto ja käyttö on merkittävästi lisääntynyt alueella. Maatalouden rooli paikallisen ruoan tuottajana ja luonnon monimuotoisuuden edistäjänä vahvistuu osana siirtymää vähähiiliseen kiertotalouteen, mikä luo uusia työpaikkoja ja vahvistaa alueen taloutta.

Kainuussa on vahvaa puhtaan siirtymän osaamista ja koulutusta. TKI-toiminta ja alueen toimijoiden yhteistyö tuottavat innovatiivisia ratkaisuja ilmastomuutokseen muun muassa puurakentamisen, uusiutuvan energian, bio- ja puhtaan energian saroilla. Kainuu kasvattaa rooliaan uusiutuvan energian tuottajana ja sen kestäväksi teollisena hyödyntäjänä ja jatkojalostajana. Saatavissa oleva puhdas energia houkuttelee Kainuuseen uusia liiketoimintamahdollisuuksia, investointeja ja työpaikkoja.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

- **Ympäristön tilan seuranta ja monimuotoisuuden turvaaminen**
Ympäristön tilaa seurataan ja monimuotoisuuden keskeiset uhkatekijät tunnistetaan. Elinkeinotoiminnassa huomioidaan luonnon monimuotoisuus, **vesien hoito** ja luonnon tilan parantaminen.
- **Maa- ja metsätalouden roolin vahvistaminen**
Maa- ja metsätalouden roolia luonnon monimuotoisuuden ja perinnebiotooppien vahvistajana sekä biomassan säilyttäjänä vahvistetaan.
- **Uusiutuvien luonnonvarojen ja puhtaan energian TKI-toiminta**
Kannustetaan TKI-toimintaan sekä uusiin investointeihin uusiutuvien luonnonvarojen ja puhtaan energian sekä sivuvirtojen jalostamiseksi uusiksi tuotteiksi ja korvaamaan

fossiilisia raaka-aineita. Lisätään kuntien, muun julkisen sektorin, yritysten sekä tutkimus- ja kehittämisorganisaatioiden yhteistyötä

- **Energian kulutuksen vähentäminen**

Energian kulutusta vähennetään älykkäillä tehostamisratkaisuilla, ylijäämäenergian hyödyntämisellä ja suljetun kierron tuotantoprosesseilla.

- **Vähähiilisyiden edistäminen**

Vähähiilisyttä edistetään esimerkiksi painottamalla hankinnoissa paikallisuutta, puhdasta energiaa ja lyhyitä kuljetusmatkoja.

- **Energiainfrastruktuurin kehittäminen**

Edistetään energiainfrastruktuurin kehittymistä uusiutuvan energian tuotannon ja kulutuksen tarpeita vastaavasti. Varmistetaan, että rakenteilla ja suunnitteilla olevat infrastruktuuri- ja uusiutuvan energian hankkeet toteutuvat aikataulussa

Turvallinen, saavutettava ja vetomainen Kainuu

Turvallinen alue säilyttää toimintakykynsä kaikissa olosuhteissa. Elinvoimaisuus luo edellytykset kokonaisturvallisuudelle. Kaikki maakuntaohjelman toimenpiteet vahvistavat alueen elinvoimaa ja siten myös kokonaisturvallisuutta. Muuttovoiton ja monipaikkaisuuden vahvistaminen ovat kehittämisen tavoitteina Kainuu 2045 visiossa. Ne eivät vahvistu ilman hyvää saavutettavuutta, vahvaa vetovoimaa sekä monipaikkaisuudelle suosiollisia olosuhteita. Tässä luvussa kehitetään Kainuun vetovoimaa, saavutettavuutta, aluerakennetta, monipaikkaisuuden edellytyksiä sekä kohdennetuilla toimenpiteillä kokonaisturvallisuutta.

Kokonaisuusturvallisuus ja geopolitiikka

Kokonaisturvallisuus muodostaa perustan yhteiskunnan kriisinkestävyydelle. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot turvataan viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistoiminnalla kaikissa olosuhteissa ja kaikilla tasoilla. Näitä elintärkeitä toimintoja ovat johtaminen, kansainvälinen ja EU-toiminta, puolustuskyky, sisäinen turvallisuus, talous, infrastruktuuri ja huoltovarmuus, väestön toimintakyky ja palvelut sekä henkinen kriisinkestävyys. Geopoliittinen muutos vuodesta 2022 lähtien on korostanut itärajan maakuntien, kuten Kainuun, kokonaisturvallisuuden ja puolustuskyvyn vahvistamisen tärkeyttä koko Euroopalle.

Strateginen tavoite 2029

Kainuussa yhteiskunnan toimivuus, kansalaisten turvallisuus ja elintärkeiden toimintojen jatkuvuus varmistetaan kaikissa tilanteissa. Viranomaisten, yritysten, järjestöjen ja kansalaisten yhteistyöllä pystytään varautumaan ja vastaamaan sekä normaaliolojen häiriötilanteisiin, että poikkeusoloihin. Kainuulla on vahva rooli Itä- ja Pohjois-Suomen rajaseudun edunvalvojana. Kainuussa väestön osallisuus ja kokonaisturvallisuuteen liittyvä ymmärrys ovat lisääntyneet kaikissa väestö- ja ikäryhmissä. Harvaan asutun rajaseudun näkökulma huomioidaan; asuttu raja on turvallisin raja. Kokonaisturvallisuus lisää maakunnan elinvoimaa. Kainuuseen on rakennettu arktisen sodankäynnin testauskeskus.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

- **Kainuun valmiusfoorumin roolin vahvistaminen**
Kainuun valmiusfoorumin roolia keskeisenä turvallisuustoimijana vahvistetaan ja sille tulee saada entistä virallisempi rooli kokonaisturvallisuudessa ja varautumisessa.
- **Kokonaisturvallisuuden kaikkien eri näkökulmien huomioiminen**
Maakuntaohjelman toteutuksessa huomioidaan kokonaisturvallisuuden kannalta keskeiset näkökulmat ja toimijat, kuten raja, pelastuslaitos, maakuntaliitto, kunnat, rajakunnat, harvaan asuttu rajaseutu, kansalaisten taso, alkutuotanto, infra ja maankäytön suunnittelu, saavutettavuus- ja huoltovarmuuskysymykset, ml. digitaalinen saavutettavuus koko maakunnan alueella.
- **Väestön osallisuuden ja turvallisuusviestinnän parantaminen**
Väestön osallisuuden ja ymmärryksen lisääminen kokonaisturvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä. Turvallisuusviestinnän nykyaikaistaminen ja selkokielisyyden varmistaminen. Kansalaisvuoropuhelun turvaaminen. Arjen turvallisuudesta huolehtiminen.
- **Kainuun rooli rajaseudun edunvalvojana**
Kainuun rooli harvaan asutun rajaseudun edunvalvojana: Kainuun rooli Itä- ja Pohjois-Suomen rajaseudun edunvalvojana huomioidaan ja varmistetaan.
- **Puolustusteollisuusklusterin luominen ja sen vahvistaminen**
Kainuun puolustusteollisuusklusteri koostuu alueen yrityksistä, tutkimuslaitoksista, oppilaitoksista ja viranomaisista, jotka tekevät yhteistyötä puolustus- ja turvallisuusalan tuotteiden, palveluiden, teknologioiden ja innovaatioiden kehittämiseksi ja liiketoimintamahdollisuuksien lisäämiseksi. Yhteistyötä Naton kanssa lisätään.
- **Arktisten olosuhteiden testaustoiminnan kehittäminen**
Kainuuseen kehitetään puolustusteollisuuden arktisten olosuhteiden testaustoimintaa, osaamista ja testauskeskus. Kainuun vahvaa osaamista mittaustekniikassa, dataosaamisessa, kyberturvallisuudessa ja tekoälyssä hyödynnetään kokonaisturvallisuuden ja puolustusteollisuuden kehittämisessä.

Saavutettavuus

Kainuussa liikennejärjestelmän kehittämisessä korostuvat elinkeinoelämän toimintaedellytysten turvaaminen ja vahvistaminen (erityisesti tärkeät kuljetusreitit ja yhteydet satamiin), varautuminen uusiin investointeihin, ulkoinen ja sisäinen saavutettavuus (erityisesti lentoliikenne sekä arjen sujuva ja turvallinen liikkuminen ja matkaketjut), kestävyystavoitteet Kainuun erityispiirteet huomioiden sekä lisäksi kansainvälinen saavutettavuus (mm. Ten-T-verkko) ja yhteydet pohjoisen kautta Ruotsiin ja Norjaan. Sujuvat tie-, rata- ja lentoyhteydet ovat Kainuun elinvoimalle ja kehittymiselle elintärkeitä [sekä](#) yksi tärkeimmistä alueen vetovoimaan vaikuttavista tekijöistä.

Strateginen tavoite 2029

Kainuun sisäinen ja ulkoinen saavutettavuus toteutuu eri liikennemuodoilla. Liikennejärjestelmä tukee alueen elinvoimaisena säilymistä, elinkeinoelämää, uusien investointien tarpeita, kokonaisturvallisuutta sekä pendelöintiä ja asukkaiden hyvinvointia ja saumatonta liikkumista aiempaa paremmin. Kainuun logistinen asema ja Kainuun kytkeytyminen kansainväliseen liikennejärjestelmään on parantunut. Liikenteessä on otettu

systemaattisesti käyttöön kestäviä ratkaisuja esimerkiksi käyttövoima- ja kulkutapamuutoksen sekä paremman liikennejärjestelmän palvelutason kautta. Lentoliikenne on varmistettu pitkäjänteisesti pääkaupungin ja maakunnan välillä ja Euroopan maista on runsaasti suoria lentoyhteyksiä Kainuuseen. Kotitalouksiin on yli 90 %:n valokuitusaatavuus ja jo rakennetun verkon käyttöaste on noussut.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

- Liikenneinfrastruktuurin kehittäminen

Edistetään liikenneinfrastruktuurin suunnittelua, parantamista ja kehittämistä elinkeinoelämän, kokonaisturvallisuuden, kaksoiskäytön ja sotilaallisen liikkuvuuden sekä sujuvan ja turvallisen arjen liikkumisen tarpeita vastaavasti. Edistetään maantieverkon liikenteellisen merkityksen määrittelyn uudistamista, joka huomioi nykyistä paremmin mm. kokonaisturvallisuuden, huoltovarmuuden ja liikenneverkon kaksoiskäytön. Pyritään reagoimaan nopeasti elinkeinoelämän muuttuviin tarpeisiin eri liikenneyhteyksiä ja niiden solmupisteitä kehittämällä.

- Yhteistyön vahvistaminen

Vahvistetaan yhteistyötä osana jatkuvaa liikennejärjestelmä- ja vaikuttamistyötä Kainuun kannalta keskeisten tavoitteiden edistämisessä kuten kansainvälisen, kansallisen ja perusväylänpidon rahoituksen kohdentamisessa sekä parannetaan liikennejärjestelmän tilannekuvaa ja tietopohjaa.

- Joukkoliikenteen, liikennepalvelujen ja liityntäyhteyksien varmistaminen

Varmistetaan joukkoliikenteen peruspalvelutaso kysyntää vastaavasti maakunnan sisällä ja kaukoliikenteen runkoreiteillä (sis. lentoyhteydet) sekä kehitetään ja otetaan käyttöön uusia toimintamalleja joukko- ja lentoliikenteen liityntäyhteyksissä. Varmistetaan sujuva ja turvallinen liikennejärjestelmä omalta osaltaan myös digitalisaation, liikenteen optimoinnin ja uusien palvelujen avulla.

- Kestävien liikkumisratkaisujen edistäminen

Edistetään kestäviä ratkaisuja liikkumisessa kuten liikenteen kestävien käyttövoimien jakeluinfran alueellista kattavuutta, pyöräilyn ja kävelyn edellytyksiä sekä esteettömyyttä kunta- ja matkailukeskuksissa (sis. ulkoilureitistöt), liikennejärjestelmän välityskykyä ja palvelutasoa sekä rataverkon sähköistämistä.

- Kansainvälisten yhteyksien vahvistaminen

Vahvistetaan kytkeytymistä kansainväliseen lentoliikenteeseen Helsingin kautta ja suoraan sekä logistisia maaliikenneyhteyksiä Itä- ja Perämeren satamiin, maakuntakeskusten välisiä yhteyksiä sekä liikennekäytäviä pohjoisen kautta Norjaan ja Ruotsiin. Varmistetaan Kainuun reittilentoyhteydet ostopalveluliikennejakson jälkeen toteutuvana markkinaehtoisena liikennöintinä niin, että tarpeita vastaavat lentoyhteydet Kajaanin ja Helsingin välillä saadaan turvattua.

- Liikennejärjestelmäsuunnitelman ja valokuituverkon toteuttaminen

Edistetään Kainuun liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteiden toteutumista. Edistetään kattavan valokuituverkon rakentamista sekä jo rakennetun verkon käyttöönottoa.

Saavutettavuuden toimenpidekokonaisuuksien toteutuksessa tulee huomioida elinkeinoelämän toimintaedellytysten turvaamisen ohella myös liikennejärjestelmän

käyttäjien erilaiset tarpeet (esimerkiksi liikkumisesteiset, autottomat, pendelöijät, ikääntyneet ja nuoret).

E2: Liikenneyhteyksien kehittäminen maakunnassa on nuorten mielestä erittäin tärkeää.

Aluerakenne ja monipaikkaisuus

Kainuun aluerakenteen kehittämisessä korostuvat viihtyisä asuminen, elinkeinoelämän ja uusien investointien tarpeet, monipaikkaisuus, vetovoimaisuus, olemassa olevien rakenteiden hyödyntäminen kestävästi, digitalisaatio, käyttäjien tarpeita vastaavat palvelut sekä innovatiivisuus ja uudet, rohkeat ratkaisut. Asumisen, palveluiden, tuotannon ja työpaikkojen, vapaa-ajan alueista, energiainfrasta sekä liikennejärjestelmästä muodostuu toimiva, kestävä ja elinvoimainen kokonaisuus. Monipaikkaisuus tarkoittaa, että yhden ainoan asuinpaikan sijaan ihmiset ovat ja toimivat useissa eri paikoissa sekä liikkuvat näiden paikkojen välillä.

Strateginen tavoite 2029

Kainuu on viihtyisä, vetovoimainen ja monipaikkainen monipuolisen vapaa-ajan ja pysyvän asumisen sekä työnteon ja yrittämisen alue, jossa toimiminen on sujuvaa, palveluverkko ja palvelujen saavutettavuus vastaavat käyttäjien tarpeita lähtötilannetta paremmin. Yhdyskunta- ja aluerakenne on entistä toimivampi ja vetovoimaisempi. Koko maakunnassa ovat tarpeita vastaavat tietoliikenneyhteydet.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

- **Maankäytön suunnittelu**

Edistetään kaavoituksella maakunnan veto- ja pitovoimaa, monipaikkaisuutta sekä hyvää ympäristöä, luonnon monimuotoisuuden turvaamista ja kestävää luonnonvarojen käyttöä osoittamalla riittävät ja tarkoituksenmukaiset aluevaraukset mm. viihtyisään asumiseen, energiainfraan, kulttuuriympäristön vaalimiseen, maa- ja kalliokiviainesten ottoon ja elinkeinoelämän tarpeisiin. Maanpuolustuksen ja rajavalvonnan tarpeet otetaan huomioon sekä turvataan niille riittävät alueelliset kehittämisedellytykset ja toimintamahdollisuudet.

- **Olemassa olevien rakenteiden hyödyntäminen ja älykäs sopeutuminen**

Käytetään ja jatkokehitetään olemassa olevia rakenteita (ml. toimitilojen) kestävästi, kustannustehokkaasti ja ympärivuotisesti sekä hyödynnetään Kainuun erilaisia asumisen- ja yritysten sijoittumisvaihtoehtoja monipuolisesti. Huomioidaan älykäs sopeutuminen toimitilojen rakentamisessa ja käytössä tekemällä niistä monikäyttöisiä, laajasti hyödynnettäviä ja muunneltavia. Tällöin varmistetaan, että tilat ovat eri kohderyhmien hyödynnettävissä, käyttöaste korkea ja eri käyttötarkoituksiin käytettävissä ja muunneltavissa.

- **Palveluverkko ja saavutettavuus**

Turvataan palveluverkko, kehitetään palveluja ja niiden saavutettavuutta sekä uusia toimintatapoja innovatiivisesti vastaamaan käyttäjien erilaisia tarpeita (mm. liikkuvat palvelut).

- **Tietoliikenneyhteydet ja digitaaliset palvelut**

Parannetaan monipaikkaisuuden edellytyksiä kattavilla kiinteillä tietoliikenneyhteyksillä

ja kehittyvillä digitaalisilla palveluilla. Kehittyvät mobiiliyhteydet täydentävät kiinteitä laajakaistayhteyksiä.

- **Elinkeinotoiminnan ja etätyön edellytykset**
Edistetään elinkeinotoiminnan, työnteon sekä opiskelun edellytyksiä etänä Kainuusta käsin mökiltä, kodista ja etäpalvelutoimistoilta.
- **Saavutettavuus ja energiainfra**
Edistetään alueen sisäistä ja ulkoista saavutettavuutta sekä energiainfran kehittymistä elinkeinoelämän ja asukkaiden tarpeita vastaavasti.

Positiivinen maakuntakuva

Strateginen tavoite 2029

Kainuun veto- ja pitovoiman kehittäminen on moniäänistä ja perustuu Kainuun vahvuuksien esilletuontiin sekä haasteiden tunnustamiseen ja minimointiin. Kainuun positiivinen maakuntakuva rakentuu kainuulaisiin ja Kainuu-sidonnaisiin tarinoihin, ilmiöihin, ihmisiin, tapahtumiin ja uutisiin. Kainuulaiset itse kokevat ylpeyttä maakunnastaan ja jakavat mieluusti positiivista tietoa maakunnasta myös eteenpäin. Toiminnan taustalla operoiva maakunnan veto- ja pitovoimaan erikoistunut verkosto on rakentanut maakunnan maineyön tukemiseksi palvelutarjottimen, jota hyödyntämällä kuka tahansa maakunnallinen toimija voi nivoa toimintansa maakuntabrändiin ja maakuntamarkkinointiin. Verkosto toimii kustannustehokkaasti, strategisesti ja luovasti ja tukee maakunnan toimijoita. Mm. järjestötoiminta, koulutussektori sekä työpaikkojen oheistoimintaverkostot luovat pitovoimaa alueelle. Kansainvälinen yhteisö on otettu vahvemmin mukaan maakuntakuvan rakentamiseen ja juurrutettu alueelle.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

- **Maakunnan mainetiimin uuden mallin käyttöönotto**
Malli uudelle mainetiimille on vakiintunut ja vaikuttaa mm. Kainuuseen liittyvään julkiseen keskusteluun, tarjoaa substanssiosaamista maakuntamarkkinointiin sekä konkreettisia brändityökaluja (mm. ohjeistukset, graafiset resurssit jne.) maakuntabrändin hyödyntämiselle.
- **Maakunnan sisäisen toimintakulttuurin kehittäminen**
Panostetaan erityisesti maakunnan sisäisen toimintakulttuurin kehittämiseen tukemalla positiivista keskustelua ja avointa ilmapiiriä sekä yleistä suvaitsevaisuutta ja yhteisöllisyyden moninaisuutta.
- **Maakuntabrändin kehittäminen ja toimijoiden sitoutuminen**
Maakuntabrändiä kehitetään ja sitoutetaan maakunnalliset toimijat sen käyttöön (esimerkiksi Kainuu-sertifiointi, tms.).
- **Kainuulaisten brändiveturien osallisuus**
Varmistetaan kainuulaisten brändiveturien (esim. yritykset, seurakunnat, urheilijat, taiteilijat) osallisuus maakunnan veto- ja pitovoiman kehittämisessä sekä maineen rakentamisessa kehittämällä Kainuu-lähettilästoimintaa.

- **Kansainvälisten yhteisöjen integrointi**

Integroidaan maakunnan kansainväliset yhteisöt mukaan maakunnan veto- ja pitovoiman kehittämiseen.

- **Maakunnallinen markkinointistrategia**

Luodaan maakunnallinen markkinointistrategia.

E2: Nuoret pitävät Kainuuta turvallisena paikkana, jossa voi liikkua myöhään illalla yksin. Luonnonläheisyys ja rauhallisuus ovat arvostettuja piirteitä. Nuorten mielestä Kainuussa tulisi olla enemmän koulutusmahdollisuuksia, erityisesti kolmannen asteen koulutusta, jotta nuoret eivät joutuisi muuttamaan muualle. He toivovat, että Kainuussa hyödynnettäisiin enemmän etätyön mahdollisuuksia, jotka voisivat houkutella uusia asukkaita ja tuoda elinvoimaa alueelle. Nuorten silmissä nuorille suunnatut tapahtumat ja muu tekeminen lisäävät Kainuun kiinnostavuutta ja vetovoimaa.

Hyvinvoiva ja tasa-arvoinen Kainuu

Tämän luvun toimenpiteillä Kainuusta halutaan tehdä hyvinvoivien ja onnellisten ihmisten tasa-arvoinen ja elinvoimainen maakunta. Kehittämisen kohteina ovat hyvinvointi ja liikunta, kulttuuri ja luovat alat sekä tasa-arvoinen aluekehittäminen.

Hyvinvointi ja liikunta

Strateginen tavoite 2029

Vuoteen 2029 mennessä Kainuussa on parannettu terveyspalveluja, vähennetty syrjäytymistä ja rakennettu terveempi maakunta yhteistyön avulla. Verrattuna vuoteen 2025 Kainuussa: Sosioekonominen eriarvoisuus on kaventunut; Asukkaiden omaehtoinen terveydestä huolehtiminen ja liikunta ovat lisääntyneet ja ikääntyneiden toimintakyky parantunut; Mielenterveysongelmat ovat vähentyneet ja asukkaiden hyvinvointi vahvistunut. Innovatiivisia digitaalisia ratkaisuja on hyödynnetty sote-palvelujen kehittämisessä ja turvaamisessa. Kainuun vahva ja itsenäinen asema maakuntana ja hyvinvointialueena on turvattu ja kehitetty kansallisesti ja kansainvälisesti tunnustettu Kainuun malli 2.0.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

- **Asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen**

Tehostetaan asukkaiden omaehtoista hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtimista kuntien, hyvinvointialueen, järjestöjen ja muiden toimijoiden yhteistyönä. Kannustetaan ja tuetaan asukkaita ja matkailijoita terveyttä edistävän liikunnan lisäämiseen. Tehdään ennaltaehkäisevää monialaista asiakaslähtöistä, ratkaisukeskeistä ja verkostomaista yhteistyötä hyvinvoinnin vahvistamiseksi.

- **Työllisyyden edistäminen**

Tehdään määrätietoista työtä työllisyysasteen nostamiseksi ja tuetaan laajapohjaisella yhteistyöllä Kainuu-Koillismaa työllisyysaluetta. Integroidaan työvoiman ulkopuolella olevia työelämään.

- **Digitaalisten ratkaisujen hyödyntäminen hyvinvointipalveluissa**

Hyödynnetään data-analyysiä, suurteholaskentaa, teknologiaa ja digitaalisia ratkaisuja

hyvinvointipalvelujen kehittämisessä eettisesti ja kestävästi. Vahvistetaan työntekijöiden osaamista digitaalisten palvelujen tuottamiseen sekä asiakkaiden valmiuksia ja edellytyksiä niiden käyttöön.

- **Liikuntaosaamisen ja TKI-toiminnan integrointi**

Integroidaan liikuntaosaaminen ja -koulutus sekä TKI-toiminta olemassa olevaan yritystoimintaan ja uusien yritysten perustamiseen. Vahvistetaan Kainuun sairaalan asemaa, kehitetään ja hyödynnetään sairaalaa TKI-toiminnan ympäristönä.

- **Kulttuuri- ja liikuntapalvelujen kehittäminen**

Kehitetään elinvoimaiset ja saavutettavat kulttuuri- ja liikuntapalvelut sekä -olosuhteet koko Kainuussa. Kannustetaan asukkaita ja matkailijoita hyödyntämään kulttuuri- ja liikuntapalveluja.

- **Osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen**

Edistetään suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti asukkaiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä kavennetaan sosioekonomista eriarvoisuutta. Vahvistetaan järjestöjen toimintaedellytyksiä ja osaamista hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden vahvistajina.

E2: Nuoret korostavat, että Kainuussa tulisi tukea nuorten jatkuvan muutoksen sietämistä ja kehittää taitoja, kuten paineensietokykyä, ongelmanratkaisua, luovuutta ja sosiaalisia valmiuksia. Nuoret toivovat maakunnassa enemmän nuorille suunnattua toimintaa, kulttuuri- ja liikuntatapahtumia, jotta alue olisi houkuttelevampi ja helpottaisi tutustumista uusiin ihmisiin. Tapahtumista ja eri mahdollisuuksista tehokas ja hyvin kohdennettu tiedottaminen lisäisi nuorten aktiivista osallistumista.

Kulttuuri ja luovat alat

Strateginen tavoite 2029

Kainuun kulttuuri on elinvoimaista ja monialaista, ulottuen eri toimialoille. Kainuulainen kulttuuri on ainutlaatuista ja juurevaa, ja se on tunnustettu kansallisesti ja kansainvälisesti. Luovat alat ovat keskeisiä elinvoiman rakentajia, yhteistyö on vahvaa kulttuuritoimijoiden, kuntien ja yritysten välillä. Kulttuuritoiminta lisää hyvinvointia ja elinvoimaa. Taide näkyy kaikilla elämänalueilla. Kulttuuritoiminta on saavutettavaa, ja se huomioi erityisesti lapset, nuoret ja seniorit. Tieto tarjonnasta saavuttaa hyvin kohdeyleisönsä. Kulttuuri toimii tärkeänä osana alueellista kehittämistä, ekologista kestävyyttä ja kulttuuriperintöä vahvistaen. Kulttuuritapahtumat ylittävät valtakunnallisen uutiskynnyksen ja Kainuu profiloituu vastuullisen kulttuurituotannon veturiksi.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

- **Kulttuurialan yhteistyön tiivistäminen**

Taiteen ja kulttuurialan yhteistyötä tiivistetään maakunnan eri toimialojen kanssa ja kasvatetaan kulttuurin tunnettuutta.

- **Monialaisten kulttuuripalvelujen kehittäminen**

Kehitetään koko Kainuulle saavutettavia, ihmisten arjessa ja matkailupalvelutarjonnassa hyödynnettäviä monialaisia kulttuuripalveluita

- **Kansainvälisten verkostojen luonti**
Edistetään Kainuun luovien alojen kansainvälisten verkostojen muodostamista ja niiden moninaisuutta.
- **Vastuullisen kulttuurituotannon edistäminen**
Kehitetään kulttuuri- ja luovia aloja vastuullisen kulttuurituotannon veturina.
- **Kulttuurin yhteismarkkinoinnin vahvistaminen**
Tehdään kulttuurin tavoitteellista ja vaikuttavaa yhteismarkkinointia, joka nostaa kulttuurin näkyvyyttä.
- **Kulttuurihyvinvointi kainuulaisten voimavaraksi**
Edistetään kulttuurihyvinvointia monipuolisin palveluin. Tuetaan kulttuurin avulla ihmisten resilienssiä, terveyttä ja Kainuun kokonaisturvallisuutta.

Tasa-arvoinen aluekehittäminen

Strateginen tavoite 2029

Tasa-arvoinen Kainuu on paikka, jossa sukupuolten välinen tasapaino säilyy ja naisten sekä miesten työmahdollisuudet ovat yhtäläiset. Tavoitteena on monipuolinen ja kilpailukykyinen elinkeinorakenne, jossa etenkin naistenemmistöisiä aloja vahvistetaan ja segregaatiota puretaan. Kainuu houkuttelee nuoria osaajia erityisesti positiivisella markkinoinnilla ja viestinnällä korostamalla alueen potentiaalia hyvän elämän paikkana, erityisesti nuorten naisten ja uuskainuulaisten näkökulmasta. Edistetään asukkaiden ja toimijoiden yhdenvertaisia osallistamismahdollisuuksia päätöksentekoon ja kehittämiseen. Maakunta tarjoaa turvallisen ympäristön, toimivat julkiset palvelut ja mahdollisuuksia arvojen mukaiseen elämään, joka huomioi monipuolisesti arjen tarpeet. Kainuun muuttovoitto jatkuu ja maakunnan erityinen vetovoima on se, että Kainuussa on Suomen onnellisimmat lapset vuonna 2029. Kainuun sisäinen ilmapiiri on myönteistä ja kannustavaa.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

- **Työllistymisen ja urakehityksen tukeminen**
Tuetaan työllistymistä ja urakehitystä purkamalla toimialojen segregaatiota ja työllistymisen esteitä. Kannustetaan eri väestöryhmiä, erityisesti uransa alkutaipaleella olevia osaajia.
- **Naisten työmahdollisuuksien lisääminen**
Panostetaan naisenemmistöisiin aloihin ja naisten työpaikkojen lisäämiseen. Lisätään ja kehitetään naisia kiinnostavia laadukkaita ja vetovoimaisia työ- ja opiskelupaikkoja sekä osallistumisen kanavia.
- **Nuorten uramahdollisuuksien kehittäminen**
Kehitetään kainuulaisia nuoria kiinnostavia opiskelu-, työ-, yrittäjyys- ja uramahdollisuuksia. Luodaan ja vahvistetaan syitä jäädä, palata ja muuttaa Kainuuseen.
- **Uusien muuttajien houkuttelu**
Panostetaan uusien muuttajien ja osaajien houkutteluun positiivisella viestinnällä,

markkinoinnilla, tulomuuton tukitoimilla, asumisen kokeiluilla ja yhteisöllisellä ilmapiirillä.

- **Tasa-arvoisten palvelujen varmistaminen**

Kehitetään tasa-arvoisia palveluja, erityisesti koulutus- ja työmahdollisuuksia.

Varmistetaan yhdenvertaisuus opintoneuvonnassa, johtamisessa ja rekrytoinnissa.

- **Yhteisöllisten kasvunpolkujen vahvistaminen**

Vahvistetaan ja tehdään näkyväksi yhteisöllinen kainuulainen kasvunpolku, joka mahdollistaa turvallisen, onnellisen ja terveellisen lapsuuden ja nuoruuden

Kainuussa. Ehkäistään perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa sekä koulukiusaamista erityisesti varhaisen puuttumisen keinoin.

E2: Nuorten osallisuutta aluekehittämisessä tulisi vahvistaa osallistavalla dialogilla, johon kutsutaan mukaan sekä paikallisia nuoria että kansainvälisiä opiskelijoita. Eri ohjelmia ja suunnitelmia laadittaessa on tärkeää varmistaa, että nuorilta saatu palaute ja kerätyt näkemykset huomioidaan valmistuvissa ohjelmissa. Nuorten äänen kuuluminen, ajatusten ja ideoiden esille tuominen maakunnallisessa päätöksenteossa ja kehittämistoimissa lisää heidän aktiivisuuttaan ja kiinnostustaan päätöksentekoon.

Läpileikkaavat teemat

Maakuntaohjelman toteutuksessa huomioidaan kattavasti seuraavat läpileikkaavat teemat.

Alueellinen, kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö

Aluekehittäminen on korkeaan osaamiseen perustuvaa verkostomaista toimintaa, jossa korostuvat kumppanuus ja aluelähtöisyys sekä rajat ylittävä verkostomainen toiminta. Pohjois-Suomen yhteistyöhön kuuluvat Lapin, Kainuun, Keski-Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnat. Tällä yli puolen Suomen pinta-alasta kattavalla alueella asuu runsaat 700 000 ihmistä.

Pohjois-Suomen maakuntaohjelmissa tunnistetaan yhteistyön ja yhteyksien kehittämistarve. Yhteistyön tavoitteena on Pohjois-Suomen mahdollisuuksien hyödyntäminen erityisesti taloudellisen kasvun, alueellisen elinvoiman, investointien vauhdittamisen, osaamisen kehittämisen ja työvoiman saatavuuden näkökulmista.

Kansainvälinen yhteistoiminta ja edunajaminen ovat keskeisiä keinoja Kainuun maakuntaohjelman tavoitteiden saavuttamisessa, ja siten maakunnan elinvoiman ja kilpailukyyn kehittämisessä. Geopoliittisen tilanteen muutos on korostanut raja-alueen elinvoiman ja vakauden turvaamisen tarvetta yhteistyössä Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntien ja rajakuntien kanssa, sekä rajanylittävän yhteistyön vahvistamisella Norjan, Ruotsin ja eurooppalaisten kumppanien suuntaan. Kainuun vahva kansainvälinen yhteistyö edistää kokonaisturvallisuutta.

Kansainvälisyys kytkeytyy luontevasti maakuntaohjelman eri teemoihin ja toimialoille. Sen avulla edistetään maakuntaohjelman strategisten tavoitteiden saavuttamista. Kainuulaisten toimijoiden aktiivinen kansainvälinen yhteistyö tuottaa elinvoimaa ja kilpailukykyä yhteisöihin ja yrityksiin. Kansainvälistä hanketoimintaa ja kv-rahoitusten saamista Kainuuseen edistetään yhteistyöverkostoja hyödyntäen. Maakunnan nuoria kannustetaan osallistumaan kansainväliseen yhteistyöhön, hankkeisiin ja vaihto-ohjelmiin.

Monipaikkaisen työskentelyn mahdollisuuksia parannetaan ja kansainvälisten osaajien saamista ja asettautumista Kainuuseen tehostetaan. Kansainvälistä TKI-toimintaa, sekä tiedon ja hyvien käytäntöjen vaihtoa tuetaan. Erityistä huomiota kiinnitetään puhtaan ja digitaalisen siirtymän tavoitteisiin. Kainuun kansainvälistä saavutettavuutta ja investointipotentiaalia kehitetään.

E2: Nuoret kaipaavat lisää mahdollisuuksia ja tukea kansainvälisiin projekteihin ja nuorisovaihtoihin osallistumiseksi. He toivovat, että Kainuussa hyödynnettäisiin enemmän Erasmus+ ja European Solidarity Corps -ohjelmia.

Maaseutu

Suurin osa Kainuun alueesta on harvaan asuttua maaseutua, jolle harvan asutuksen ohella ominaista ovat pitkät etäisyydet. Väestön määrä on vähentynyt ja väestöennusteet ennakoivat sen edelleen vähenevän. Vuonna 2022 harvaan asutun maaseudun väestömäärä Kainuussa oli noin 34 000 ja koko maakunnan väestömäärä reilut 70 000. Maatalouden kehitys Kainuussa on samansuuntaista kuin muuallakin Suomessa. Esimerkiksi maidontuotantotilojen määrä on vähentynyt, mutta maitomäärät ovat kasvaneet. Mökkiläisiä on lähes 13 000, joista yli 71 prosenttia tulee Kainuun ulkopuolelta.

Kainuun maakuntaohjelmassa huomioidaan maaseudun erityispiirteet, jotka liittyvät maaseudun kehittämisen ongelmien ratkaisuun sekä sen potentiaalin realisoimiseen.

Kainuun nykyisen ja tulevan elinvoiman keskeiset lähteet ovat maaseudulla, jossa on otollisia olosuhteita esimerkiksi energia- ja sähköintensiiviselle teollisuudelle, datakeskuksille ja datataloudelle, uusiutuvan energian tuotannolle, kaivannaistoiminnalle, maa- ja metsätaloudelle ja muulle biotaloudelle, matkailulle, kulttuuriin ja historiaan perustuvalle elinkeinotoiminnalle, luoville aloille, kulttuuri- ja liikuntatapahtumille sekä etätyölle ja digiyrittäjyydelle.

Kainuun maaseutualueiden merkitys kasvaa puhtaan ja digitaalisen siirtymän sekä fossiilitaloudesta uusiutuvaan energiaan ja kiertotalouteen siirtymisen edistyessä sekä Euroopan ja Suomen vahvistaessa omavaraisuuttaan, huoltovarmuuttaan ja teollistumistaan.

Maaseudun rooli on korvaamaton niin ruokaturvassa, energiantuotannossa kuin taloudellisessa huoltovarmuudessa. Luontokadon ehkäiseminen sekä ilmastotavoitteisiin pääseminen edellyttävät ympäristö- ja ilmastoviisasta maataloutta sekä elävää, monipuolista ja uudistuvaa maaseutua. Väestörakenteen muutoksen ja vuosien kaupungistumiskehityksen seurauksena maaseudun palvelut ovat vähentyneet, mutta suurimmat fyysiset ympäristön muutokset maankäytössä sijoittuvat maaseudulle mm. uusiutuvan energiantuotannon, sähköverkon ja eri teollisuuden alojen muodossa.

Palvelujen, yrittäjyyden sekä saavutettavuuden kehittäminen maaseutualueilla vaativat räätälöityjä ja olosuhteet huomioivia ratkaisuja. Kokonaisturvallisuuden kannalta rajaseudun asuttuna pitäminen edellyttää kestäviä elämisen edellytyksiä, virkistysmahdollisuuksia sekä turvallisia yhteisöjä. Maaseudun toimiva liikenneinfrastruktuuri mahdollistaa kestävät liikkumISRatkaisut, monipaikkaisuuden, huoltovarmuuden sekä elinkeinojen kannattavuuden. Poikkeus- ja kriisitilanteissa nettiyhteydet ja sähköntoimitus on tärkeä varmistaa, mutta myös oman varautumisen ja naapuriavun merkitys kasvaa. Palo- ja pelastussektorien viranomaisten yhteistyö sekä maaseutuyhteisöjen kouluttaminen korostuvat. Maatalouden sukupolvenvaihdoksien sekä investointien rahoitus tulee varmistaa. Maatalous on runkoelinkeino, joka tukee maaseutualueiden elinvoiman säilymistä ja kehittämistä. Toimiva järjestösektori on tärkeä osa maaseudun yhteisöllisyyttä sekä terveys- ja hyvinvointityötä.

Maakuntaohjelman vaikuttavuus ja seuranta

Maakuntaohjelman toimenpiteiden ja tavoitteiden toteutumista seurataan vaikuttavuusindikaattorien ja tuotosindikaattorien avulla. Vaikuttavuusindikaattorit ovat määrällisiä tilastollisia mittareita. Tuotosindikaattorit ovat laadullisia ja liittyvät maakuntaohjelman teemakokonaisuuksien sanalliseen seurantaan ja toteuman arviointiin.

Jokaista maakuntaohjelman kolmea pääkokonaisuutta, 1. Osaava ja ilmastoviisas kestävä kasvun ja kansainvälistymisen Kainuu, 2. Turvallinen, saavutettava ja vetovoimainen Kainuu ja 3. Hyvinvoiva ja tasa-arvoinen Kainuu, seurataan kutakin oman vaikuttavuusindikaattoritaulukon kautta. Tulevina vuosina laadittavat maakunnan tilanne- ja kehityskuvat muodostavat osan maakuntaohjelman seurantaan.

Seurattavat indikaattorit ja niiden tavoitetasot tullaan asettamaan vuosille 2029 ja 2045. Tavoitteiden toteutumisen seurantaindikaattoreita ja niiden tasojen määrittelyä täydennetään ohjelmapirosessin edetessä.

Aluetalouden ja kärkitoimialojen kehittymistä ja toiminnan tuloksellisuutta seurataan yleisten aluetalouslukujen avulla. Kainuun maakuntaohjelman 2026–2029 ja sen toteutuksen seurannasta vastaa Kainuun ennakointi- ja seurantaryhmä.

Kainuun maakuntaohjelman 2021–2025 ulkoisen arviointi

Pohjois-Suomen maakuntaohjelmien vuoden 2024 lopulla tehdyssä ulkoisessa arvioinnissa tarkasteltiin Kainuun, Keski-Pohjanmaan, Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelmien tavoitteiden toteutumista, toimeenpanon onnistumista, vaikutuksia sekä ohjelmien roolia osana aluekehittämisen ohjausjärjestelmää.

Arvioinnin mukaan Kainuun maakuntaohjelman 2021–2025 vahvuutena on sen kyky vastata maakunnan tarpeisiin sekä tukea kärkitoimialojen, elinkeinojen ja osaamisen kehittämistä. Maakuntaohjelma on laadittu tiiviissä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, ja Kainuun vahva yhteistyökulttuuri on tukenut sen toimeenpanoa. Maakuntaohjelman tavoitteet suuntautuvat jo nykyisellään tulevaisuuteen ja maakuntaliitossa tehty ennakointityö on vahvaa, mutta jatkossa ohjelman muutosjoustavuutta voitaisiin entisestään vahvistaa, jotta se pystyisi paremmin reagoimaan toimintaympäristön muutoksiin, kuten muuttuneen geopoliittisen tilanteen sekä hallinnollisten uudistusten tuomiin muutoksiin.

Kainuun maakuntaohjelma on merkittävä väline edunvalvonnassa ja maakunnan yhteisen suunnan määrittelyssä. Ohjelman ohjausvaikutusta heikentää kuitenkin strategisen otteen puute sekä liiallinen laajuus. Vaikuttavuutta voitaisiin parantaa selkeyttämällä ja tiivistämällä ohjelmadokumenttia sekä kohdistamalla se osa-alueisiin, joihin maakuntana tai maakuntaohjelmalla voidaan vaikuttaa. Lisäksi ohjelmassa voitaisiin entisestään vahvistaa uutta kasvua ja arvonlisää vahvistavia näkökulmia. Tulevan maakuntaohjelman toimeenpanon suunnittelussa tulee jatkossa vahvistaa strategisen rullaavuuden otetta eli varautua päivittämään maakuntaohjelman toimeenpanoa sekä taustatekijöiden muutosten, ohjelman painopisteiden painottamisen, että seurannan osalta. Lisäksi vuoropuhelua keskeisten sidosryhmien kanssa on syytä syventää tavoitteiden saavuttamiseksi ja maakunnan edunvalvonnan tukemiseksi.

Arvioinnin mukaan Pohjois-Suomen maakuntaohjelmilla on muuhun Suomeen verrattuna erityisen vahva elinkeino- ja edunvalvonnallinen merkitys. Ohjelmien keskeisinä tuloksina nähdään rahoituksen ja hanketoiminnan kohdentuminen maakunnalle tärkeisiin painopisteisiin, yhteisen suunnan konkretisoituminen sekä yhteistyön vahvistuminen. Temaattisesti Pohjois-Suomen maakuntaohjelmissa korostuvat teollisuus, energiakysymykset ja työvoiman saatavuus, kun taas hyvinvointi ja nuorten näkökulmat jäävät vähemmälle. Kaikille Pohjois-Suomen maakuntaohjelmille yhteisiksi kehittämistarpeiksi tunnistettiin ohjelmien laveus ja strategisen selkeyden puute, jotka vaikeuttavat tavoitteiden seuranta ja vaikuttavuuden tunnistamista. Maakuntaohjelmien vaikuttavuutta voidaan parantaa tiivistämällä painopisteitä, lisäämällä sidosryhmien osallistumista sekä vahvistamalla ohjelmien joustavuutta, tulevaisuuskestävyyttä ja ylimaakunnallista yhteistyötä.

Arviointi toteutettiin monimenetelmällisesti, ja siinä kuultiin laajasti maakuntien liittojen edustajia, maakuntaohjelmien toteutukseen osallistuvia tahoja sekä keskeisiä sidosryhmiä. Aineistoa kerättiin asiantuntija- ja sidosryhmähaastatteluilla, sähköisellä kyselyllä laajemmalle sidosryhmäjoukolle sekä maakuntien yhteisessä ja maakuntakohtaisissa työpajoissa, joissa arvioinnin löydöksiä validoitiin ja kehitettiin eteenpäin. Owl Group toteutti arvioinnin syksyllä 2024.

Arvioinnin pohjalta saadut havainnot ja arvokkaat kehittämissuhteet on Kainuun uuden maakuntaohjelma vuosille 2026–2029 valmistelussa tarkoin huomioitu.

